

feratów o tzw. przykazaniu noahickim (Rdz 9, 1—7) mówił ks. prof. L. Stachowiak; a w dziale krótkich komunikatów wystąpili: ks. prof. St. Grzybek (*Obraz człowieka czy Boga w Syr 17, 1—14?*) i ks. dr B. Wodecki (*Universalizm zbawczy u Trito-Izajasza*). Inne komunikaty polskie zostały pomieszczone w powielonych streszczeniach.

Z imprez towarzyszących należy odnotować: przyjęcie w ratuszu miejskim, przyjęcie w Klosterneuburg z udziałem kardynała F. Königa, przyjemna wycieczka jednego popołudnia w dolinę Dunaju („nad pięknym mądrym Dunajem”), bankiet w hotelu *Intercontinental*, wystawy znaczków z motywami biblijnymi oraz biblijnych manuskryptów i inkunabułów iluminowanych z austriackiej Biblioteki Narodowej, nie mówiąc już o starannie przygotowanym programie kulturalnym dla osób towarzyszących uczestnikom kongresu. Wiedeń jest miastem kongresowym, dlatego X. Kongres IOSOT należy zaliczyć do udanych. Następną odbędzie się w Salamance.

*

W dniach 24—25 października 1980 r. odbyło się w Wiedniu Colloquium Biblicum na temat *Ofiara i kapłaństwo*, zorganizowane przez Instytuty Starożytności i Nowego Testamentu Wydziału Teologii Katolickiej Uniwersytetu Wiedeńskiego oraz Radę Naukową Austriackiego Dzieła Biblijnego (ÖKB). Obrady obejmowały wykład publiczny, z którym został zaproszony ks. prof. H. Schürmann z Erfurtu (NRD). Wykład ten, zorganizowany w sali uniwersyteckiej, zgromadził tłumy słuchaczy; prelegent mówił o znaczeniu śmierci Jezusa w kontekście Jego przepowiedziania Królestwa. Następnie odbywały się sesje robocze dla uczestników Colloquium. Na podstawie krótkiego wystąpienia (10—15 min.) jednego z uczestników toczyły się długie dyskusje, w których wszyscy mogli swobodnie wymieniać myśli.

Tematy były następujące: liturgia kapłańska wg Kpl 17; kapłaństwo Chrystusa wg Hbr; Izrael jako lud kapłański; hermeneutyka Starego Testamentu w rozumieniu kapłaństwa nowotestamentalnego; autorytet w gminie Apostoła Pawła; święcenia wg Listów Pastorskich; sakramentalne rozumienie „posługi jednania” (2 Kor 5, 18—20).

W Colloquium wzięli udział obok austriackich biblistów zaproszeni egzegeci z Węgier, Czechosłowacji i Polski (obecni byli ks. prof. K. Romaniuk i piszący te słowa).

Kraków

KS. JERZY CHMIEL

Ks. Kazimierz Romaniuk

XXXV ZJAZD TOWARZYSTWA STUDIÓW NOWOTESTAMENTALNYCH (TORONTO 1980)

Kolejny, trzydziesty piąty już, Zjazd międzynarodowego i międzywyznaniowego Towarzystwa Studiów Nowotestamentalnych (*Studiorum Novi Testamenti Societas*) odbywał się tym razem na uniwersytecie w Toronto — dokładnie: w pomieszczeniach Trinity College i King's College — w dniach od 25 do 28 sierpnia 1980 r.

Problematyka Zjazdu nie posiadała charakteru jednolitego, o czym świadczą tytuły nie tylko krótkich komunikatów, lecz także pięciu głów-

nych referatów, z których pierwszy proponował symboliczną lekturę czwartej ewangelii (*Pour une lecture symbolique du IVe évangile — presidential adress* O. X. Léon-Dufoura, tegorocznego Przewodniczącego Towarzystwa), drugi traktował o chrystologii i zburzeniu świątyni w tekście Marka 14, 55—64 (*Markus 14, 55—64 — Chrystologie und Zerstörung des Temples im Markusevangelium* — D. Lührmann), trzeci zajmował się stosunkiem Pawła do Prawa (*Paul and the Law: Different Questions, Different Answers* — E. P. Sanders), czwarty był poświęcony zagadnieniu konfliktów w gminie galackiej (*The conflict in the Galatian Churches: Some observations* — P. Borgen, Norwegia), i wreszcie ostatni mówił o historii i znaczeniu odkryć papirusów Bodmera (*The Discovery of the Bodmer Papyri* — J. M. Robinson, Claremont, Calif.). Krótkie komunikaty — zwłaszcza ich mnogość — stanowiły pewne novum w historii zjazdów SNTS. Codziennie od godz. 16.30 do 18.10 były głoszone, równocześnie w trzech pomieszczeniach, półgodzinne referaty na bardzo zróżnicowane tematy (np. Cztery bestie z prorocтва Dn 7 w świetle Ap 13, 2; Matka Jezusa w schemacie czwartej Ewangelii; Realizm nadziei chrześcijan według 1 P; Struktura tekstu a historia; Źródła literackie tzw. *iter lucanum* etc). To bogactwo tematów było przyjmowane przez jednych z dużym uznaniem — każdy mógł znaleźć coś ze swej lub z pogranicza swojej specjalności — przez innych — z dużą rezerwą, pojawiającą się zawsze wtedy, gdy trzeba wybierać.

Rosnie też z każdym kolejnym zjazdem ilość seminariów. Do istniejących już ośmiu grup seminaryjnych doszły trzy nowe: problem datowania wybranych pism Nowego Testamentu (Sem. 11); symbole metafory i modele w Nowym Testamencie (Sem. 10); kontekst etyki nowotestamentalnej (Sem. 9).

Metoda pracy na posiedzeniach poszczególnych grup seminaryjnych zmienia się prawie z każdym rokiem. Na Seminarium Nr 10 — zdaje się, że podobnie postępowano na posiedzeniach innych grup seminaryjnych — był odczytywany krótki referat, po którym następował tzw. antyreferat, będący równocześnie wprowadzeniem do dyskusji. Kierujący seminarium wyznaczał dość skrupulatnie granice czasowe zarówno dla referenta jak i antyreferenta oraz poszczególnych dyskutantów. Do niego też należało podsumowanie rezultatów każdego posiedzenia. Metodę tego rodzaju oceniano na ogół pozytywnie.

W czasie trwania całego kongresu odbyły się dwa spotkania organizacyjne (*business meetings*), na których podano do wiadomości nazwiska nowoprzyjętych członków towarzystwa, poddano pod głosowanie kandydaturę kolejno przewodniczącego towarzystwa (Bo Reicke — Norweg wykładowcy od wielu lat na uniwersytecie w Bazylei), ogłoszono, że przyszłoroczny Zjazd Towarzystwa odbędzie się w Rzymie (Domus Pacis — w dniach 24—28 sierpnia), nie zdołano na razie wyznaczyć miejsca spotkania na rok 1982, ale już przewidziano, że w r. 1983 Zjazd odbędzie się w Canterbury (W. Brytania).

Z imprez, które zazwyczaj towarzyszą tego rodzaju zjazdom wymienić należy zwiedzanie całego kompleksu, bardzo pięknych architektonicznie budynków uniwersyteckich, spotkanie — przy lampce wina — z władzami uniwersytetu i wreszcie całonocną wycieczką do wodospadów w Niagarze.

Kongresy — nie tylko biblijne — były, są i będą zawsze przez jednych pochwalane, przez drugih zdecydowanie krytykowane. Tak też została odebrana strona zarówno organizacyjna jak i treściowa tego zjazdu. Próbując obiektywnie scharakteryzować samą problematykę nie można powiedzieć, że jakieś tematy szczególnie dominowały. Znów jednak dość oficie była reprezentowana, zwłaszcza przez egzegetów francuskich i amerykańskich, metoda strukturalistycznej analizy tekstów biblijnych. Nadal oczekuje się jednak od zwolenników tej lektury Pisma św. wypracowania więk-

szczyh korzyści dla głębszego rozumienia samego tekstu i lepszego sharmonizowania analizy strukturalistycznej z danymi historii.

Wśród uczestników Zjazdu dominowali zdecydowanie Kanadyjczycy i Amerykanie, w głównej mierze zresztą nie katolicy. Udział egzegetów europejskich był tym razem mniejszy niż na zjazdach, które w przeszłości odbywały się w USA (najprawdopodobniej dlatego, że organizatorzy nie byli w stanie pokryć uczestnikom z Europy kosztów podróży). W obradach brało udział około 220 osób. Polskę reprezentował niżej podpisany.

Warszawa

KS. KAZIMIERZ ROMANIUK

N E K R O L O G

Ks. Michał Czajkowski

Ś. P. KS. PROF. HEINRICH ZIMMERMANN (1915–1980)

Zmarł dobrze znany polskim egzegetom ks. prof. dr Henryk Zimmermann. Urodził się w czasie pierwszej wojny światowej 11 stycznia 1915 roku w Engers nad Renem. W czasie drugiej wojny jako boński student teologii wcielony został do armii hitlerowskiej, w której walczył 5 i pół roku. Wrócił z frontu z odmrożonymi stopami (kaleką pozostał do śmierci). Uzupełnił swe studia teologiczne (Tübingen, Bonn, Paderborn) i w r. 1947 został wyświęcony na księdza archidiecezji kolońskiej w Porz (gdź katedra była jeszcze nieczynna). Przez dziesięć lat pracował w duszpasterstwie i katechizacji. W międzyczasie (1952) uzyskał doktorat na podstawie dysertacji *Das absolute ICH BIN als biblische Offenbarungsformel*.

W r. 1956 zostaje asystentem na wydziale teologii katolickiej reńskiego uniwersytetu im. Fryderyka Wilhelma w Bonn. W r. 1957 habilituje się z Nowego Testamentu u prof. K. Teh. Schäfera na podstawie rozprawy *Untersuchungen zur Geschichte der altlateinischen Überlieferung des zweiten Korintherbriefes* (Bonn 1960). W r. 1960 powołany zostaje na profesora akademii filozoficzno-teologicznej w Paderborn (gdzie pełnił też przez rok funkcję rektora). W r. 1963 zostaje profesorem zwyczajnym nowo utworzonego uniwersytetu w Bochum i do r. 1966 jest tam pierwszym dziekanem wydziału teologii katolickiej. Wreszcie w r. 1966 otrzymuje katedrę Nowego Testamentu we własnej diecezji, na sławnym uniwersytecie bońskim, gdzie nauczał do samej emerytury, którą otrzymał z dniem 1 marca 1980 r.

Pierwsze swoje zainteresowania naukowe skierował Heinrich Zimmermann ku ewangelii Jana. Owocem tego okresu pracy biblijnej jest jego rozprawa doktorska. Natomiast w dysertacji habilitacyjnej (którą poświęcił swojemu mistrzowi prof. Schäferowi na 60-lecie jego urodzin) dał wyraz wierności zaleceniom innego swego profesora, H. J. Vogelsa, który trzymał się nad historią tekstu greckiego i starych przekładów.